

Umowa ramowa w sprawie udostępniania danych z pamięci tłumaczeniowych wygenerowanych w wyniku tłumaczenia dokumentów administracji publicznej.

1. WSTĘP.

Od czasu przyjęcia w 2003 r. Pierwszego zestawu zasad dotyczących ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, ilość generowanych danych gwałtownie wzrosła na całym świecie, a nowe typy danych są generowane i gromadzone.

Jednocześnie obserwujemy stałą ewolucję technologii przetwarzania języka do analizy, wykorzystywania i przetwarzania danych.

Ta szybka ewolucja technologiczna umożliwia tworzenie nowych usług i aplikacji w oparciu o wykorzystanie, agregację lub kombinację danych.

Ogromne ilości danych lub tzw. Big data gromadzone za pomocą różnych narzędzi technologicznych lub wydobywane z dużych zbiorów informacji w różnych formatach są w stanie wygenerować nową wiedzę w najbardziej różnorodnych sektorach, ale jednocześnie stwarzają problemy zarówno dla własności danych, jak i dla jego kolejne użycie.

Publiczne Administracje (PA) oraz organy i podmioty, które tworzą sektor publiczny są głównymi producentami danych, co jest bardzo przydatne dla branży przetwarzania języków (naturalnych). Administracje publiczne generują ogromne ilości danych podczas wykonywania swoich obowiązków. Używanie i wykorzystywanie tych danych może być bardzo interesujące zarówno dla PA samego i dla przemysłu.

Wykorzystanie tych danych przez administrację publiczną w połączeniu z eksploracją danych i technikami big data oraz technologiami przetwarzania języka naturalnego może ułatwić podejmowanie decyzji publicznych i skuteczność polityk publicznych.

Niniejsza umowa ramowa ma być zaleceniem dla państw członkowskich do wdrożenia otwartych licencji, które usuną ewentualne przeszkody prawne, aby móc uwzględnić te typy danych w celu tworzenia nowej wiedzy.

Poleganie na tych licencjach stało się obecnie praktyką dla różnych rządów, korporacji i organizacji międzynarodowych produkujących dane publiczne - w szczególności licencjach PDDL, GPL i Creative Commons (CC), w których wszystkie prawa do baz danych są zniesione- jako właściwy mechanizm, aby uznać wykorzystane i ponowne wykorzystanie tych dużych ilości danych.

2. Dlaczego europejska umowa ramowa w sprawie zarządzania udostępnianiem danych.

Powody zawarcia umowy ramowej w sprawie udostępniania danych z pamięci tłumaczeniowych.

2.1 Ogólne podejście.

FATDS (**Umowa ramowa na dzielenie się danymi TMX**) nie jest ani przypadkowa, ani czysto epizodyczna lub punktualna. Przeciwnie, odpowiada na potrzebę, której podstawą są różne motywacje. Europejskie administracje publiczne generują tysiące tłumaczeń każdego dnia, a te tłumaczenia generują bazy danych, których udostępnianie jako danych jest już prawnie upoważnione (Dyrektywa o otwartych danych w Europie).

Są dwa punkty o wielkim znaczeniu, które odzwierciedlają brak podstawowego konsensusu dla odpowiednich regulacji oraz zarządzania problemami związanymi z udostępnianiem danych wygenerowanych przez przekłady tekstów pochodzących z administracji publicznej. Jest to **jeden z sektorów, który generuje największą ilość danych** tego rodzaju podczas codziennej działalności. Jest to również sektor, który inwestuje w infrastrukturę do przechowywania danych najwięcej na całym świecie. Koncentrujemy się szczególnie na danych generowanych przez pamięć tłumaczeniową dokumentów będących własnością administracji publicznej, biorąc pod uwagę

potrzeby osób podlegających tej administracji, oraz liczne języki nie tylko na terytorium lub w kraju, ale we wszystkich krajach wchodzących w skład UE.

Bardzo ważne jest, aby przestrzegać zaleceń dotyczących ponownego wykorzystania danych i interoperacyjności w sektorze administracji publicznej. Równie ważne jest określenie warunków ponownego użycia i interoperacyjności .

Bez wątplenia optymalnym stanem byłoby, aby dane były w pełni dostępne, a ich ponowne wykorzystanie nie wymagałoby szczególnych zezwoleń, zgodnie z europejską dyrektywą w sprawie otwartych danych.

Aby jednak doszło do udostępnienia i ponownego użycia, wymagane są pewne warunki i dlatego konieczne są licencje - w takim przypadku pamięć tłumaczeń powinna być tak otwarta jak to możliwe. Naszym podstawowym celem jest ustanowienie ram działania sprzyjających szerszemu rozpowszechnianiu i zdolności do ponownego wykorzystania tej pamięci.

Więcej niż wskazane jest, aby nie generować więcej rodzajów licencji, ale wręcz przeciwnie, upraszczać rodzaje zgodnie z zaleceniami *Europejskiej Agencji Cyfrowej* (Komisja Europejska, 2010).

Obecnie istnieją dwie główne międzynarodowe alternatywy, które promują korzystanie z licencji w kontekście danych i informacji oraz regulują i promują bezpłatny dostęp i korzystanie z informacji. Licencje te to Creative Commons (CC), Apache 2 oraz GPL i ODC. Creative Commons stosuje się do przesyłania danych i innych dokumentów, podczas gdy są one stosowane tylko w obszarze danych. Międzynarodowy trend wskazuje, że w celu uregulowania warunków dostępu do danych i korzystania z nich stosuje się otwarte modele licencyjne, oparte głównie na CC, chociaż z odmianami dostosowanymi do cech każdego portalu danych i każdego kraju, w którym są stosowane.

Wszystko to ma sprzyjać coraz bardziej cyfrowej administracji, która jest w stanie **mierzyć wpływ swoich działań pod względem zwrotu społecznego z inwestycji**, co jest celem takich działań, jak Krajowa i Europejska Centralna Pamięć Tłumaczeniowa (NECTM) poprzez niniejszą Umowę ramową na

udostępnianie danych generowanych przez pamięci tłumaczeniowe tekstów tłumaczonych dla administracji publicznej.

W związku z tym, ponieważ nie ma obecnie gody co do sposobu uregulowania przetwarzania wykorzystania i udostępniania danych z pamięci tłumaczeniowych generowanych w wyniku ww. potrzeb administracji publicznej, można byłoby zaproponować opcję absensjonizmu, odnosząc się do konkretnych istniejących przepisów o charakterze ogólnym w każdym państwie członkowskim. Lepszym rozwiązaniem jest konkretna regulacja tej kwestii, w postaci modelu regulacyjnego proponowanego w niniejszym dokumencie i na podstawie „miękkich” standardów, o jednostronnym, niewiążącym charakterze, i praktycznym podejściu jakim jest UMOWA RAMOWA.

FATDS ma być pomocą dla obu stron biorących udział w procesie, PA i sprzedawców. Po pierwsze oczywiste jest, że istnieje problem udostępniania danych pamięci tłumaczeń, że jest to prawdziwy problem dla organizacji zaangażowanych i że konieczne jest, aby interweniować, odrzucając ekscesy i nadużycia. Po drugie, FATDS oferuje komplementarne i konkretne ramy dla regulacji, jak również systematyczne zarządzanie, które jest również elastyczne, dostosowane do wszystkich administracji, podmiotów prywatnych, jak i państw członkowskich.

W tym celu, jest wysoce zalecane i konieczne w interesie społeczeństwa, które jest coraz bardziej zaniepokojone ilością danych, które generuje, aby dane były dostępne dla odpowiedzialnego wykonawcy lub organu centralnego w każdym państwie członkowskim, przy każdej zawieranej umowie na usługi tłumaczeniowe, udostępniając nie tylko tekst lub dokumenty danego tłumaczenia, ale także pamięć tłumaczeniową wygenerowaną w wyniku tego procesu.

Podobnie, dzięki implementacji bazy NEC TM, są odpowiednie, aby ułatwić ponowne wykorzystanie tych pamięci tłumaczeniowych, dzięki ich dostępności, a przede wszystkim sprawić, że nie będą one podlegać ograniczeniom technicznym lub prawnym, które ograniczają lub utrudniają takie wykorzystanie.

3. Wielowymiarowość problemu udostępniania danych pamięci tłumaczeniowych generowanych przez administrację publiczną: ochrona oferowana przez FATDS.

W ścisłym sensie swej natury prawnej, to umowa ramowa ma być porozumieniem, którego realizacja nastąpi zgodnie z praktykami i procedurami każdego państwa członkowskiego i biorąc pod uwagę praktyki, które są już powszechne i nie są nieznane dla dostawców usług w branży tłumaczeniowej.

Na podstawie powyższych rozważań wydaje się jasne, że nie można uznać umów ramowych jako umowę o bezpośredniej skuteczności prawnej, tak jakby był to tylko kolejny akt prawny Wspólnoty, w tym przypadku pochodzący z niezależnego źródła. Nie jest również możliwe niedoceniecie jego skuteczności. Umowa ma charakter czysto dobrowolny i ściśle zależy od siły podmiotów-sygnatariuszy w zakresie związania organizacji.

Zatem FATDS rozumiany jako umowa autonomiczna ma być raczej praktycznym instrumentem, to znaczy zbiorem wytycznych, które określają skuteczne zasady zarządzania, centralizacji i udostępniania danych, przy czym umowa ramowa ściśle uzupełnia wspólnotowe i krajowe ustawodawstwo.

W ten sposób umowa nienormatywna, taka jak FATDS, może stanowić, i niniejszym stanowi, użyteczny instrument skonkretyzowania i wyjaśnienia interpretacji udostępniania danych wygenerowanych za pośrednictwem pamięci tłumaczeniowych powstałych w wyniku prac prowadzonych przez oferentów/dostawców usług.

Funkcją FATDS jest zatem wyjaśnienie i określenie prawa administracji publicznej do żądania wszystkich danych generowanych w umowach o tłumaczenie, posiadania własności oryginalnych tekstów i tłumaczenia jako usługi zleconej i pochodzącej z oryginału, odzwierciedlającej porozumienie zaangażowanych podmiotów, rozumiejąc, że zaangażowane są z jednej strony firmy licytujące (dostawcy usług), a z drugiej strony organ

administracyjny każdego państwa członkowskiego i wreszcie organ centralny UE, który zostanie w tym celu określony.

W tym sensie należy pamiętać, że najbardziej akredytowana konfiguracja tego modelu lub paradygmatu jurysdykcji ilustruje istnienie instrumentów, które bez zgodności z tradycyjnymi typami norm prawnych nie mogą być również wykluczone ze świata prawa, a zatem z racji obowiązkowego charakteru, aby wyrazić zdecydowane zaangażowanie podmiotów-sygnatariuszy, którzy wykonują umowę o świadczenie usług w ramach wykonywania swoich kompetencji zgodnie z prawnie przewidzianą procedurą, wprowadzając w życie instrument o minimalnej lub względnej jurysdykcji.

Podstawowa treść FATDS koncentruje się bardziej na ustanawianiu modeli i wytycznych, tworząc typowy instrument prawa refleksyjnego.

Ostatecznie ten paradygmat regulacji urzeczywistniony przez FATDS jest sformułowany twardo w nowych podejściach i obecnie proponowanych nowych metodach regulacji i działań, a także w UE, która opiera się bardziej na instrumentach, które przekształcają przepisy prawne w praktykę, niż ustanawiając więcej przepisów, w naszym przypadku określającym dostęp, wykorzystanie i ewentualne ponowne wykorzystanie informacji zawartych w bazach danych regulowanych przez prawo, a także poprzez umowy i/lub licencje.

Publikacja komunikatu EWG w sprawie otwartych danych oraz wniosku Komisji Europejskiej w sprawie zmian stanowi politykę udostępniania danych i promowania rynku informacyjnego, którego centralnym punktem jest zatwierdzenie dyrektywy 2003/98/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego.

Do tego należy dodać przegląd Dyrektywy w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, wprowadzonej pod koniec 2011 r., która stanowi część Europejskiej agendy cyfrowej, inicjatywy podjętej przez Komisję Europejską (2010 r.), której celem jest faworyzowanie usług

online w Unii i priorytetowe traktowanie udostępniania danych publicznych w celu ich ponownego wykorzystania, uproszczenia systemu licencjonowania w celu wymiany treści i wdrożenia standardów interoperacyjności.

5. Wariant regulacyjny FATDS

Dane publiczne będące w posiadaniu organów publicznych w Unii Europejskiej podlegają szczególnemu traktowaniu zgodnie z Dyrektywami w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego z 2003 i 2013 r., które przewidują udostępnianie opinii publicznej dokumentów PA w celu ponownego wykorzystywania „dowolnych treści bez względu na nośnik (napisane na papierze lub przechowywane w formie elektronicznej lub jako nagranie dźwiękowe, wizualne lub audiowizualne) przechowywane przez organy sektora publicznego do celów komercyjnych lub niekomercyjnych”. Dlatego ogólną zasadą jest bezpłatna dostępność takich treści, jeżeli stosowana jest jakakolwiek taryfa, „ogranicza się do kosztów krańcowych poniesionych na jej powielanie, udostępnianie i rozpowszechnianie” (art. 6.1).

W skrócie, FATDS jest zasadniczo ujawniany jako „Zalecenie” oparte na minimalnej lub względnej jurysdykcji, oparte na istniejących umowach o świadczenie usług i danych (pamięci tłumaczeniowe) generowanych ex profeso. Niniejsze „zalecenie” stanowi praktyczną specyfikację obowiązku udostępniania danych generowanych w formie pamięci tłumaczeniowych pochodzących z usług tłumaczeniowych zleconych przez administrację publiczną, niezależnie od ich nośnika lub formatu.

6. Treść umowy ramowej: system zarządzania przesyłaniem danych z pamięci tłumaczeniowych promowany przez umowę.

Pamięć tłumaczeniowa to językowa baza danych, która stale przechowuje równoległe tłumaczenia generowane przez profesjonalistów, aby móc z nich korzystać w przyszłości w celu uzyskania większej spójności

terminologicznej i stylistycznej, a także oszczędności wynikających z całkowitego lub częściowego dopasowania nowych tekstów oraz starych tłumaczeń, które zostały już ukończone.

Pamięci tłumaczeniowe to cyfrowe repozytoria składające się z wierszy tekstu z treściami w oryginalnym języku, połączonymi z ich tłumaczeniami na inne języki. Teksty te można również skutecznie dopasować za pomocą jednostek tłumaczeniowych. Jednostki tłumaczeniowe, które są przechowywane razem z ich odpowiednikami są definiowane w różny sposób (jako zdanie, akapit, słowa lub grupy słów, itd.). Segmentacja po znaku interpunkcyjnym oznaczającym koniec zdania lub paragraf to zazwyczaj najczęściej używane separatory w środowisku komputerowych systemów tłumaczeń.

Główną funkcją pamięci tłumaczeniowych (zwanych dalej TMS) jest wyodrębnianie całkowitych lub częściowych sugestii lub dopasowań ze zdania i zgodności wyrażen. Podczas tłumaczenia segmenty języka źródłowego są przeszukiwane w bazie danych TM. Jeśli baza TM zawiera segment w języku źródłowym, który jest dokładnie lub częściowo zgodny, segment ten zostanie zasugerowany tłumaczowi, wraz z tłumaczeniem pobranym z tej bazy danych oraz wszelkimi dodatkowymi informacjami zapisanymi z segmentem w bazie danych. Narzędzia do tłumaczenia wspomaganego komputerowo (narzędzia CAT) pokazują stopień podobieństwa (w branży tzw. Fuzzy match,). W branży tłumaczeniowej te dopasowania mogą być przydatne dla lingwistów, gdy znajdują się w przedziale od 50% -65% w górę, a ponadto istnieją także taryfikatory cenowe za wysiłek związany z tłumaczeniem całkowicie nowych fraz lub innych, dla których istnieją podobne sugestie i dopasowania procentowe, w tym samym kontekście. 100% stopień podobieństwa jest uważany za pełne dopasowanie między żądanym zdaniem a identycznym zdaniem w bazie danych.

Swobodny format wymiany pamięci tłumaczeniowych to TMX (Translation Memory eXchange), zazwyczaj w wersji 1.4b. Jest to standard XML z tej kategorii DTD (*Document Type Definition*). Został stworzony przez komisję OSCAR (Otwarte standardy dla przechowywania/zawartości pozwalające na ponowne użycie).

Dzięki zastosowaniu formatu TMX, osoby lub firmy w łatwy sposób mogą współpracować przy projektach tłumaczeniowych. Format TMX również ułatwia migrację z jednego systemu CAT do drugiego, co sprzyja konkurencyjności między oferowanymi technologiami i ich ciągły rozwój w celu dokonania odróżnienia się od swoich konkurentów. Podobnie jak w innych otwartych standardach, format ten został opracowany z myślą o zmniejszeniu problemów ze zgodnością, zachęcaniu do ponownego użycia zasobów językowych, uproszczeniu wymiany danych, a tym samym stymulacji innowacji technologicznych.

Niniejsza Umowa ramowa ma na celu ustanowienie, jak już zostało to określone, „ram dobrej praktyki” w zakresie pozyskiwania danych generowanych w umowach o usługi tłumaczeniowe przez europejskie administracje publiczne, ich organizacji poprzez wdrożenie systemu oprogramowania NEC TM oraz inicjatyw centralizacji danych wyznaczonych przez Komisję Europejską, w celu przyjęcia protokołu do centralizacji danych dwujęzycznych przez administracje publiczne, ich zastosowanie i korzyści dla społeczeństwa, a także państw członkowskich, pomoc w tworzeniu korpusu narodowego Big Data i udostępnianie części, które każda administracja na poziomie krajowym musi za istotne na poziomie europejskim.

W tym celu centralizacją danych przechowywanych w krajowych infrastrukturach komputerowych będzie zarządzać właściwy organ danego państwa - na przykład konkretny Sekretariat Stanu ds. Postępu Cyfrowego - lub właściwe ministerstwo w danym państwie członkowskim. Dane te mogą być udostępniane, w przypadku przystąpienia do niniejszej umowy ramowej i jeżeli zostanie to określone przez właściwy organ, na wyższym poziomie właściwemu organowi Komisji Europejskiej (np. Udział ELRC).

To powiedziawszy, pierwszym krokiem będzie centralizacja danych z pamięci tłumaczeniowych wygenerowanych przez administrację publiczną na poziomie krajowym poprzez przyjęcie niniejszej Umowy, a następnie, zgodnie z nią, ich udostępnienie organom ogólnoeuropejskim na rzecz PAinnych państw członkowskich UE. Korzystanie z oprogramowania „Krajowej i Europejskiej Centralnej Pamięci Tłumaczeniowej” (NEC TM) zapewni połączenie

wejścia/wyjścia (I/O) dla administracji, które będą mogły prywatnie przechowywać swoje pamięci tłumaczeniowe, hostowane na centralnym serwerze i udostępniać wraz z tymi, którzy decydują się na zwiększenie wydajności i oszczędności kosztów na poziomie krajowym (zazwyczaj tłumacze wewnętrzni lub zewnętrzni dostawcy), tworzyć krajowe Big Data i wybierać dane za pomocą centralnego serwera, na którym znajduje się europejska centralna pamięć tłumaczeniowa.

Relacje z podmiotami prywatnymi i przydział TMX

Prace tłumaczeniowe wykonywane przez firmy licytujące (dostawców usług) pociągają za sobą dostarczanie pamięci tłumaczeniowych generowanych przez nich w wyniku świadczenia ich usług. W tym celu, w ogłoszeniu zamieszczonym w dzienniku urzędowym danego państwa, regionu lub gminy, czyli w portalu wykonawcy, powinna być zawarta klauzula odnosząca się do NEC TM FATDS, w tym KODU CPV, który zadecyduje, ŻE DANE PAMIĘCI TŁUMACZENIOWEJ ZOSTANĄ DOSTARCZONE NA SERWER DO WŁAŚCIWEGO PUBLICZNEGO URZĘDU dla celów, które będą ustalone w przyszłości, jeśli tak zostanie uznane przez władze krajowe wspólne z organem Komisji Europejskiej (na przykład ELRC-Share lub podobna inicjatywa).

W tym celu firmy licytujące (dostawcy usług) dostarczą pamięć tłumaczeniową wygenerowaną wraz z ich pracą, stosując zasadę niedziałania prawa wstecz, co oznacza, że niniejsza umowa ramowa nie może mieć skutków wstecz i że będzie obowiązywać tylko od zastosowania i podpisania klauzuli, zgodnie z którą zobowiązują się dostarczać, wraz z wykonaną pracą, równoległe dane generowane przez ich tłumaczenia (TMX lub podobny zgodny format) .

7. WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA I PODSTAWOWE WARUNKI WYKORZYSTANIA

W odniesieniu do własności intelektualnej nie może być wątpliwości, że dane generowane podczas wykonywania pracy zgodnie z umową, na którą zostało udzielone tłumaczenie, jest wyłączną własnością administracji publicznej, która

jest autorem lub zarządcą oryginalnego tekstu będącego przedmiotem tłumaczenia.

Nie można zignorować faktu, że w zakresie, w jakim większość informacji pochodzi z administracji publicznej, należy również pamiętać o przepisach dotyczących ponownego wykorzystywania informacji publicznych i otwierania danych publicznych.

W związku z tym zwycięski oferent (dostawca usług) sceduje całkowicie i bez ograniczeń czasowych lub terytorialnych prawa do dowolnego rodzaju dokumentacji lub danych generowanych niezależnie od ich wsparcia lub formatu, rozumiejąc w tym dystrybucję i transformację w ramach tego przeniesienia praw do powielania.

W związku z tym dane wygenerowane przez takie pamięci tłumaczeniowe nie mogą zostać wykorzystane przez wybranego oferenta do jakichkolwiek lukratywnych celów i mogą być wykorzystane jedynie do dostarczenia informacji, jeżeli ma to miejsce w przypadku przeprowadzonych prac.

Warunki własności intelektualnej i baz danych.

Baza danych DGT-TM jest wyłączną własnością Komisji Europejskiej. Komisja przyznaje, bezpłatnie i na całym świecie, przez cały okres ochrony tych praw, swoje niewyłączne prawa do ponownego użycia dla wszystkich rodzajów zastosowań spełniających warunki określone w decyzji Komisji z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystania dokumentów Komisji opublikowanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej L 330 z 14 grudnia 2011 r., strony 39–42.

Każde ponowne wykorzystanie bazy danych lub zawartych w niej elementów strukturalnych musi zostać zidentyfikowane przez użytkownika, który jest zobowiązany do wskazania źródła wykorzystanych dokumentów: adresu strony internetowej, daty ostatniej aktualizacji oraz faktu, że Komisja Europejska zachowuje własność danych.

Ta baza danych jest zatem optymalna do początkowego wypełnienia wersji NEC TM państwa członkowskiego.

8. OCHRONA DANYCH. STOSOWANIE ROZPORZĄDZENIA UE 2016/679 I ROZPORZĄDZENIA 2018/1725

W odniesieniu do danych osobowych, które muszą być przetwarzane na podstawie wykonania umowy przez administrację publiczną i zwycięskiego oferenta, obie strony są zobowiązane do przestrzegania poniższych Ogólnych przepisów o ochronie danych.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r., a także zachowanie zgodności z obowiązującymi przepisami krajowymi dotyczącymi ochrony danych w każdym z państw członkowskich, które przyjmują niniejszą umowę ramową, a także rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy, urzędy i agencje Unii oraz w sprawie przepływu takich danych.

KOŃCOWE WNIOSKI .

Administracja publiczna jako promotor branży technologii językowych, tworząc wspólne platformy przetwarzania języka naturalnego i automatycznego tłumaczenia oraz opracowując zasoby dla ponownego wykorzystania informacji sektora publicznego (RISP), jest zobowiązana do opracowania polityki udostępniania danych i stworzenia podstaw dla tego udostępniania, które będą realne i skuteczne wśród wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie, zapewniając również, że uczestnicy procesu poza administracją uzyskają zobowiązanie do podpisania klauzuli o przyjęciu ofert, do podjęcia się dostarczenia wraz ze swoją pracą, danych generowanych przez ich tłumaczenia (pamięci tłumaczeniowe), tworząc z nich zbiór zasobów językowych o nieocenionej wartości.

BIBLIOGRAFIA. Ferrer-Sapena i inni (2011) w swoim artykule na temat dostępu do danych publicznych; Ferrer-Sapena i Peset (2012) w sprawie ponownego wykorzystywania danych kulturowych lub Ramos Simón i inni (2012) w swoim badaniu dotyczącym europejskich portali danych.

Licensing Open Data: A Practical Guide for the Higher Education Funding Council for England (Korn and Oppenheim, 2011). Na uwagę zasługują również *Guide to Open Data Licensing* (Open Knowledge Foundation, n.d.) oraz wytyczne pochodzące z *Europejskiej agendy cyfrowej* (Komisja Europejska, 2010).